

Un antídoto contra Putin

L'enèsima crisi política entre Rússia i Ucraïna ha enviat un missatge nítid a Europa: la seva seguretat energètica depèn gairebé exclusivament del tauler geoestratègic de Vladímir Putin. El president rus sap que el gas és una arma de negociació poderosa, i l'ha emprat en totes les crisis amb Ucraïna per obligar Europa a recular i no ficar el nas en assumptes interns. Però la UE ha decidit revoltar-se. Una certa sobirania energètica és el millor antídoto contra la dictadura energètica. El gas rus continuarà essent necessari, però l'Estat espanyol pot restar-li molta força duent gas d'Algèria a la UE.

La cohesió de la UE fa anys que fa aigües per molts costats. Un d'ells, el de la política energètica. Cada soci ha aplicat el criteri del campí qui pugui, amb tantes xarxes, plans d'abastament i de mix energètic com Estats hi ha. El resultat ha estat un mapa energètic amb les peces desencaixades i una Rússia enfortida pel caos i la dependència del gas rus. Gazprom subministra a la UE el 33% del seu consum –del qual, gairebé un 40% travessa Ucraïna– i com que no té competència, el joc dels preus esdevé una gran arma geoestratègica per al Kremlin, que ostenta el control del major subministrador de gas del món tot i ser una empresa privada.

Abans fins i tot de la primera gran crisi energètica entre Rússia i Ucraïna el 2006, diverses instàncies europees ja havien alertat de la necessitat de diversificar les fonts energètiques per tal de garantir el subministrament al marge de les convulsions polítiques fora de les seves fronteres. Però en tots aquests anys, la UE s'ha limitat a fer declaracions sobre un full de ruta per assolir una certa sobirania energètica que impedeixi xantatges com el de l'hivern de 2009, en què Rússia va ordenar el tall total o parcial del subministrament a una dotzena de països com a resposta a la guerra de preus que mantenia amb Ucraïna, que no acceptava un increment de preus de Gazprom.

El camí, sobre el paper, sembla senzill. Segons els experts, aquest camí implica incrementar la producció interna de gas. Però és possible? La capacitat de major producció en els països de la UE és limitada. Per exemple, als Països Baixos la població està majoritàriament en contra de les prospeccions i explotació de jaciments de gas, preocupada per les emissions de carboni i per una sèrie de petits terratrèmols associats a l'esgotament del camp gegant de Groningen.

Per una altra banda, els jaciments de gas de la Gran Bretanya també s'estan esgotant, i a l'Estat espanyol la tècnica del *fracking* ha tingut un rebuig social tan gran que es fa difícil, consideracions tècniques a banda, plantejar en un futur immediat noves operacions. Líbia i Algèria són proveïdors fiables, malgrat les amenaces terroristes i la inestabilitat política, però l'increment de la demanda local i el fet que a l'Àsia l'energia es pagui a un preu més alt han fet que el 2013 les importacions d'aquests països hagin caigut un 10% i un 40% respectivament.

Descartada la Xina, que duu a terme una política de cremar menys carbó per reduir les emissions contaminants, i el Japó, que necessita el gas natural liquat molt més després d'haver tancat plantes d'energia nuclear arran de l'accident de Fukushima, els Estats Units poden ser una bona alternativa? Fa un

Vladímir Putin posa la seva signatura en una canonada de gas en un acte inaugural de Gazprom, una companyia que, tot i ésser privada, resta totalment sota el control estatal. Gazprom és la companyia extractora de gas més gran del món i l'empresa més gran de Rússia.

parell de setmanes, Barack Obama, va assegurar que “estem preparats per permetre l’exportació de gas natural en les quantitats que necessiti Europa”. Però la invitació topa amb traves importants. El país no ha liberalitzat les exportacions, encara ha de construir terminals de gas líquat i, d’altra banda, els proveïdors de gas nord-americà ja tenien plans de venda de gas al mercat asiàtic, on es paguen preus molt més elevats. I suposant que els Estats Units resolguessin màgicament tots aquests entrebancs i fessin arribar el gas al vell continent, l’Europa de l’Est, que depèn gairebé exclusivament de Rússia, no té la infraestructura necessària per rebre gas de l’Europa Occidental, i molts països tenen contractes amb Gazprom fins al 2020.

Un altre requeriment perquè Europa sigui més lliure energèticament és disposar de més reserves energètiques sobretot a l’hivern —aquí pren rellevància el magatzem de gas Castor— i augmentar les interconnexions entre països de la UE per millorar l’abastament el i transport en cas d’un tall en el subministrament per part de Rússia.

La porta catalana. En aquest nou tauler de joc, Catalunya podria erigir-se en la porta d’entrada de gas importat d’Algèria i d’altres països del Nord d’Àfrica. El mateix president de Gas Natural, Salvador Gabarró, ho explicava dies enrere quan parlava de l’oportunitat d’Ucraïna: “Espanya té una gran oportunitat amb la crisi d’Ucraïna, pot ser una porta de gas per a Europa, per-

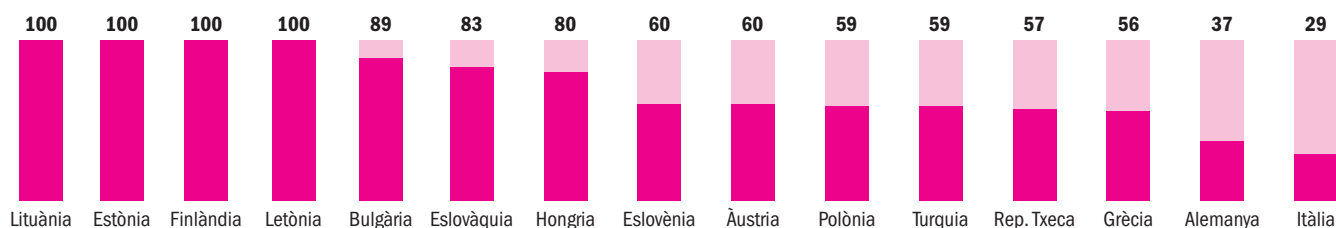
què estem connectats amb gasoductes que no estan saturats, tenim sis plantes de regasificació —més la planta d’El Musel, a Gijón, que està hivernada per la forta caiguda de la demanda— amb una utilització del 25%. Per tant, tenim ja la infraestructura de gasificació suficient per dur gas a Europa. Només ens falta una cosa molt barata, unir Espanya i França amb un gasoducte. França hi posa traves, però aviat hi haurà un acord, perquè Brussel·les sap que és convenient deixar de dependre de forma tan notable de Rússia”. De fet, la Comissió Europea ja va declarar l’octubre de 2013 “infraestructura d’interès comunitari” el gasoducte MidCat, nom que rep la infraestructura que ha de transportar el gas provinent del Magreb cap a França passant pel Pertús.

Qui controla l'aixeta del gas

■ GAS SUBMINISTRAT PER RÚSSIA

Percentatge del total, 2012.

Serà la tercera via de connexió de gas entre tots dos Estats. Però aquest gasoducte transfronterer inacabat és també el símbol d'una inexistent estratègia paneuropea d'aprovisionament de gas natural, i per això la UE vol accelerar-ne la construcció, que actualment està paralitzada a Hostalric des de l'any 2012, a uns 70 quilòmetres de la frontera, quan el Govern francès va desestimar-ne la continuació entre Figueres i Barbairan. Amb aquest gasoducte es podrien enviar a Europa 7 bilions de metres cúbics (bcm), que sumats als 7,1 bcm que aportaran el 2015 els altres dos gasoductes que ja enllacen amb França, Larrau i Irun-Biriattou, permetran una distribució de l'equivalent al 10% del total de gas que avui envia Rússia a la UE. La previsió amb què treballa Enagas, l'empresa que gestiona el sistema gasista espanyol, és que aquesta infraestructura pugui estar enllestida l'any 2017.

Però per què França hi posa traves? Si bé el país ve sempre ha considerat que les inversions necessàries per construir el gasoducte no serien rendibles, els fonaments de l'oposició són polítics, de respondre amb la mateixa moneda algunes actuacions d'Espanya que França considera que l'han perjudicat, com ara el veto espanyol al pla solar mediterrani que preveia importar energia des del Marroc.

Gasolineres europees. L'Estat espanyol també és molt atractiu com a pol gasista europeu per les seves plantes regasificadores –vegeu gràfic–, plataformes de càrrega i descàrrega de gas que arriba en metaners. El 2013, per exemple, es van descarregar 223

vaixells i se'n van carregar 52, el 51% del total mundial d'aquestes operacions, amb destinació al Japó, Corea del Sud, el Brasil i Itàlia.

D'altra banda, els experts consideren que les set plantes regasificadores, dues de les quals estan ubicades als Països Catalans –a Sagunt i a Barcelona– són les que estan millor situades per rebre en un futur immediat les exportacions dels Estats Units de gas d'esquist, el gas que està impregnat a les roques i la seva extracció es realitza amb la tècnica del *fracking*. De fet, Gas Natural Fenosa i Endesa ja han signat contractes amb una companyia nord-americana per rebre'n a partir del 2016 i el 2018 respectivament.

Antonio Llardén, president d'Enagas, defensa que “a través de les plantes podríem rebre molt més gas del que en aquest moment consumeix directament Espanya i vehicular-lo cap al nord d'Europa. No es tracta de substituir tota la quantitat de gas que ve de Rússia, ni de bon tros, sinó que es tingui una capacitat de dissuasió, és a dir, que els diferents països sàpiguen que no tenen un sol subministrador”.

La UE no es concentra només en el MidCat i les regasificadores espanyoles, sinó que vol sumar als actuals corredors de Rússia, Noruega i el nord d'Àfrica noves vies que connectin el continent directament amb Àsia Central. Actualment, el gas que arriba a Europa provinent del mercat asiàtic passa obligatòriament pels gasoductes russos. En aquest sentit, focalitza bona part dels seus esforços en la construcció de nous gasoductes que uneixin Europa amb els països del mar Caspi i que captin també el gas d'Orient Mitjà.

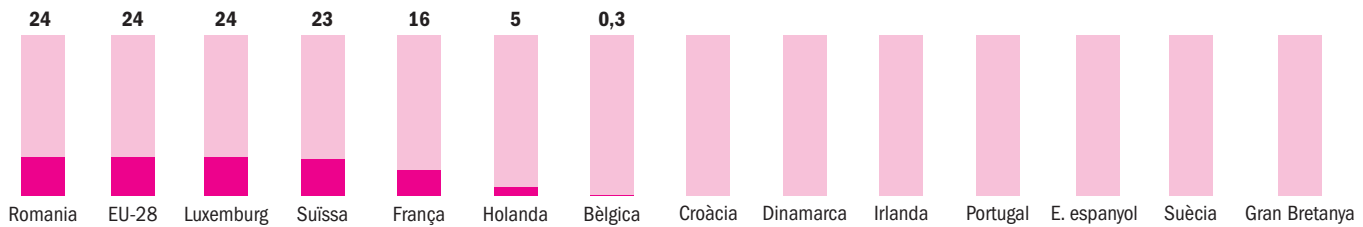
■ INTERCONNEXIÓ GASISTA ESTAT ESPANYOL-FRANÇA

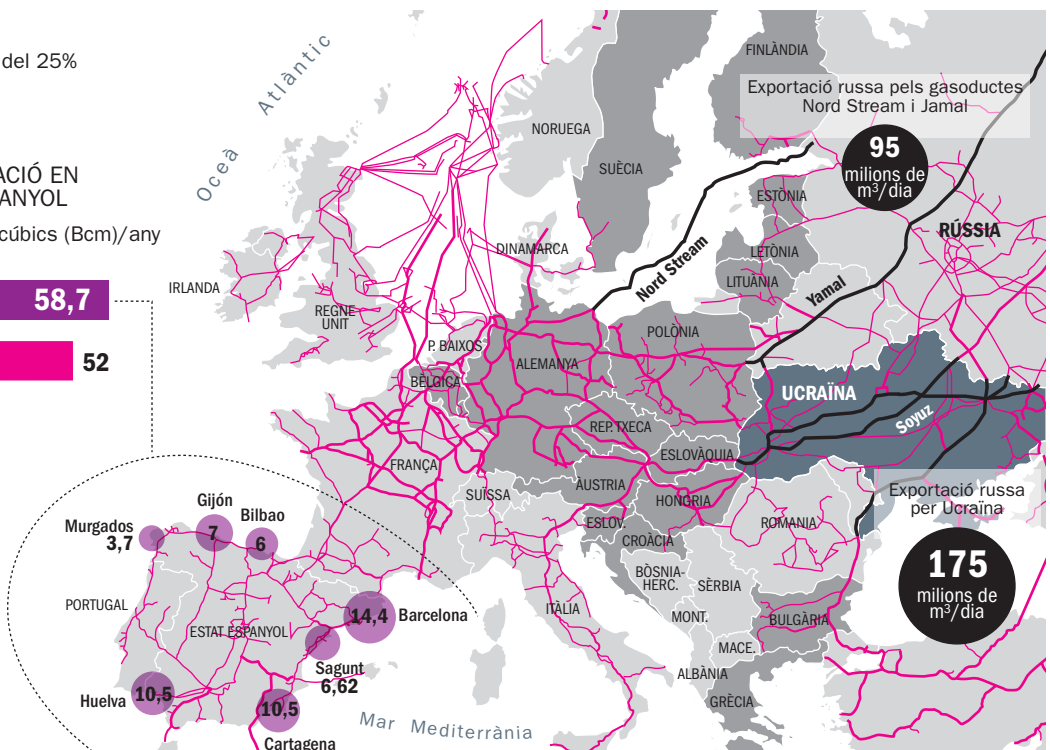
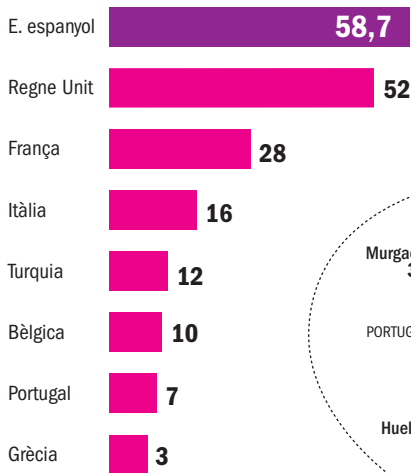
Milers de milions de metres cúbics (Bcm)/any

	2012	2013	A partir del 2015
1 LARRAU			
Estat espanyol → França	2,5	5,16	5,16
Estat espanyol ← França	3,13	5,16	5,16
2 IRÚN/BIRIATOU			
Estat espanyol → França	0,16	0,16	2,04
Estat espanyol ← França	0,00	0,00	0,00
3 MIDCAT			
Sense dades			

Aquest plantejament, però, no és nou, es remunta a l'any 2002, quan la UE va plantejar la construcció d'un gran gasoducte que uniria directament Àustria i els jaciments d'Àsia Central. El gasoducte es diria Nabucco i l'any 2018 ja recorreria 3.300 quilòmetres per portar gas d'Azerbaidjan, Turkmenistan, Uzbekistan, Iran, Egipte, etc. Avui, però, aquest projecte està escapçat perquè el 2012, Turquia i Azerbaidjan van decidir construir el seu propi gasoducte, el Tanap, per connectar el Caspi amb l'extrem sud-est d'Europa. En aquest escenari de competència, el Nabucco ha hagut de recular i retallar el seu trajecte a 1.300 quilòmetres per connectar

— Gasoductes
 Països que importen més del 25% de gas natural rus
 CAPACITAT DE REGASIFICACIÓ EN EUROPA I EN L'ESTAT ESPANYOL
 Milers de milions de metres cúbics (Bcm)/any

Font: Eurogas / Gràfic: V. Prieto

només Àustria i Turquia, passant per Bulgària, Romania i Hongria. A més, la seva capacitat de transport es redueix dràsticament al 2% de la demanda europea, 15 vegades menys que el gas que importa el país de Vladímir Putin.

Per acabar d'esmicolar el gasoducte que havia de donar vida al gran somni europeu de la sobirania energètica, Gazprom va posar en marxa l'any 2011 el corredor Nord Stream, que uneix els jaciments russos amb Alemanya a través del Bàltic, i prepara la construcció del South Stream a través d'un consorci amb Itàlia per connectar el 2020 la mar Negra amb Bulgària i obrir bifurcacions a Itàlia i Àustria.

Europa encara té una altra manera de canviar els equilibris de poder energètic al vell continent. Atès que utilitza el 31% del seu gas per produir electricitat, es pot plantejar un canvi de tecnologia de generació elèctrica. Fins a cert punt, l'empenta de la UE a les energies renovables ja va en aquesta direcció. Una millora de les interconnexions elèctriques podria reduir aquesta necessitat de gas, perquè és més fàcil exportar electricitat a partir d'energies renovables de mercats rics com Alemanya.

En aquest sentit, els experts recorden que caldrà consens europeu i que, perquè això funcioni a gran escala, es

requereixen noves estratègies de preus per compensar els propietaris de les centrals tèrmiques que queden expulsats de la xarxa quan flueix l'energia renovable d'altres països. Una altra possibilitat és exportar més energia solar, i aquí el sud d'Àfrica és un bon aliat, com ho és Noruega en el cas de la generació d'energia hidroelèctrica que podria distribuir-se a la UE si es milloren les interconnexions.

Gazprom sempre hi serà. En aquestes condicions, la batalla de la UE per reduir la dependència russa es presenta complicada i dura. I sigui com sigui, en cas de dur-se a terme tots els projectes

La connexió amb França pel gasoducte de MidCat està en construcció, però França hi posa traves. A la dreta, disturbis entre policia i ciutadans a

per controlar una part del pastís gasista al marge de Rússia, en el mitjà termini Gazprom continuaria abastant una part del consum europeu. Desfer-se totalment de la dictadura energètica de Vladímir Putin i dels daltabaixos geoestratègics a la zona no és un projecte viable en les properes dècades, però que la UE faci de l'energia una política comuna com pot fer amb l'euro, per exemple, sí que reduirà dràsticament el poder rus. Entre d'altres coses, perquè encara que continuï essent el principal proveïdor, amb una quota de mercat d'entre el 15% i el 20%, la competència d'altres proveïdors obligaria Gazprom a contenir la seva estratègia d'alça de preus.

La companyia russa factura als països de la UE 125.000 milions d'euros anuals per la venda de gas, una xifra que representa el 39% dels ingressos de Gazprom. El 2013 Rússia va passar a ser el segon proveïdor mundial de gas amb el 22% del mercat, després que els Estats Units li hagin pres el lideratge comercial gràcies al gas provinent de les roques i extret amb la tècnica del *fracking*. Igualment, Rússia és el segon país en reserves de gas (29% del total mundial, mentre que Iran en té el 30%), i és també el segon productor

mundial de petroli i el principal subministrador d'hidrocarburs europeu.

Molt lluny del gegant rus, altres proveïdors intenten fer-se un lloc al mercat energètic europeu. Molt lluny hi ha Noruega i Algèria, que a banda de la seva connexió a l'Estat espanyol, introdueix el gas per tub a través d'Itàlia. La resta de proveïdors són Iran, Oman, Qatar, Egipte i Nigèria.

La gènesi del conflicte. Si ara, per primera vegada la UE fa un plantejament ferm més enllà de declaracions sobre com disminuir la pressió russa sobre el mapa energètic europeu és perquè el conflicte polític amb Ucraïna ha anat molt més enllà de la guerra freda dels preus del gas. Rússia paga a Ucraïna prop de 2.000 milions pel trànsit de gas pel país cada any en concepte de peatge, i de fet, ja ha fet el pagament corresponent a l'any 2015.

Però Ucraïna deu 2.200 milions d'euros a Rússia, com que no ha fet front als deutes, Putin ha tornat a amenaçar el govern de Kíev de tallar el subministrament, i Ucraïna ha respost, com ja va fer amb les crisis del 2006 i el 2009, de quedar-se el gas que va destinat a Europa per al seu

consum propi i deixar molts països sense el gas. Ara bé, aquesta amenaça ja no espanta Rússia, ni tampoc Europa, perquè quan el 2006 van saltar les alarmes sobre la gran capacitat boicotejadora d'Ucraïna, Rússia va iniciar

El magatzem de gas Castor ha provocat una forta oposició social al territori, i en general

Donetsk, el cor de la Ucraïna russòfona.

la construcció d'altres gasoductes que no passaven per territori hostil.

Per mirar d'apaivagar el conflicte polític que rau darrere aquesta guerra del gas, la UE es va comprometre a principis de març que ajudaria Ucraïna

a pagar la factura “per tal d’alleugerir la pressió que Moscou exerceix sobre Kíev”. Però Putin té pressa, i la setmana passada exigia a la UE el rescat d’Ucraïna per pagar el deute: “No podem esperar eternament. No podem endossar als comptes públics, als contribuents russos, la càrrega que suposa mantenir un país de 45 milions d’habitants. El president rus plantejava aquesta solució per mantenir l’estabilitat al país i garantir el subministrament de gas rus a occident: “No volem fer mal a l’economia d’Ucraïna ni que es qüestioni el transport de gas rus a Europa. Per tant, instem les nacions europees, tots els països que desitgen donar suport a l’economia d’Ucraïna, que aboquin esforços a dur a terme mesures per finançar el seu pressupost”, va reblar Putin en un to clarament xantatgista, afegint que Moscou dóna a Kíev com a termini màxim el 19 de maig per començar a retornar el deute. En cas que no sigui així, Gazprom cobrarà per avançat el gas que li subministri.

Compte amb la venjança. Putin, però, oblida que Rússia necessita tant els seus clients europeus com aquests les importacions russes. Europa no es presenta a la guerra desarmada, ni de bon tros, i és conscient que la venjança

que planteja Rússia pot tenir conseqüències catastròfiques per a l’economia soviètica. Només algunes xifres per valorar què representa l’energia en el balanç rus: les exportacions de gas i petroli representen el 70% de les exportacions anuals de Rússia, i el 52% del pressupost federal. A més a més, per vendre el seu petroli amb facilitat, Rússia necessita accedir al sistema financer mundial, les seves empreses han de demanar préstecs al mercat de bons i volen que les seves accions cotitzin a les borses internacionals. I necessiten processar pagaments en dòlars, la moneda en la qual tenen un preu gairebé totes les transaccions internacionals en el mercat de l’energia.

Aquestes circumstàncies, potser no massa ben analitzades per Valdimir Putin quan brama amb amenaces, atorguen a Europa i als Estats Units una influència considerable, que podria exercir més aviat que tard si la situació es torç excessivament. Rosneft, la més gran petrolera de Rússia, es veuria greument perjudicada si fos expulsada de les borses de Nova York i Londres, per exemple, i d’altra banda, podrien imposar sancions financeres que fessin molt difícil que Rússia pogués vendre el seu petroli a l’exterior.

En aquest tauler d’escacs ningú no té la partida guanyada i, ni de lluny,

El tancament de Castor, condicionat

La crisi energètica provocada pel conflicte d’Ucraïna i la possibilitat que Rússia talli o redueixi el flux de gas natural cap a Europa multiplica el valor estratègic del magatzem de gas Castor, situat davant les costes de Castelló i Tarragona, a Vinaròs. En aquest nou tauler de joc, l’executiu espanyol pot tenir un nou argument –a més de les indemnitzacions sucoses que hauria de pagar per rescindir el contracte– per frenar un possible tancament davant l’increment anormal de sismicitat a la zona.

Ara, l’Estat espanyol vol assumir el rol de proveïdor europeu de gas per reduir la dependència russa, i el magatzem submarí Castor és una peça clau. Destinat a regular el subministrament vinculant l’oferta gasista amb la demanda, està connectat al gasoducte que arrenca a Almeria amb gas provinent d’Algèria i acaba a uns 100 quilòmetres de la frontera francesa. En aquest context, el País Valencià també esdevé clau per als plans estratègics de l’Estat com a subministrador europeu: pel seu territori no sols passa el gasoducte d’Almeria, sinó que hi ha la planta regasificadora de Sagunt, propietat d’Unión Fenosa, la de més gran capacitat de l’Estat però operant molt per sota del seu potencial de transformació.

al País Valencià i Catalunya, perquè es relaciona amb una activitat sísmica anormal.

Un de les plantes de gas de Gazprom, la companyia que controla el 33% del gas consumit a Europa i que vehicula parcialment per territori ucraïnès.

està exempt de perdre alguns dels seus peons durant les jugades. És cert que Rússia podria llançar una ofensiva i tancar del tot les exportacions de gas, i provocar, doncs, un dany enorme als països que en depenen, però l'efecte rebot sobre la seva economia li passaria una factura encara més gran.

El xoc de l'annexió de Crimea hauria d'accelerar la presa de decisions europees sobre l'emmagatzematge, la

interconnexió, la diversificació i la liberalització del gas. Qui sap si aquesta vegada els països comunitaris estaran disposats a parlar amb una sola veu en matèria d'energia en l'àmbit exterior, sobretot en el cas de la construcció de grans infraestructures que connecten la xarxa europea amb tercers països. Certament, l'equilibri entre la seguretat del país subministrador d'energia i la seguretat del comprador es podria asse-

gurar si la UE tingués ben definida una estratègia de compromisos recíprocs, que blindés la UE de càstigs com el tall de subministrament energètic que va viure els anys 2006 i 2009.

Si la UE no aprofita aquesta oportunitat, que podria ser la darrera, condemnarà els 28 països de la Unió a sotmetre part del seu subministrament energètic, com fins ara, als capricis i a la geoestratègia d'un sol home.

Cines Babel Vicente Sancho Tello, 10 · València

Le Passé

d'Asghar Farhadi

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS :
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.
(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous
excepte vespra de festiu i festius.

